

ภูมิปัญญาด้านการเกษตร

เกษตรผสมผสาน

นางสาวอัมพร มูลศรี

บ้านเลขที่ ๑๔๘ หมู่ที่ ๑ ตำบลสระ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา

เกษตรผสมผสาน

เป็นระบบเกษตรที่มีการปลูกพืชและมีการเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิดในพื้นที่เดียวกันโดยที่กิจกรรมการผลิตแต่ละชนิด เกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่อย่างเหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และเกิดการเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การเกื้อกูลกันระหว่างพืชและสัตว์ เศรษฐกิจพืช และผลพลอยได้จากการปลูกพืชจะเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ และผลพลอยได้จากการเลี้ยงสัตว์ก็จะเป็นประโยชน์ต่อพืชเช่นกัน

ระบบเกษตรผสมผสานเป็นระบบเกษตรกรรมที่จะนำไปสู่การเกษตรยั่งยืนโดยมีรูปแบบที่ดำเนินการมีลักษณะใกล้เคียงกับระบบไร่นาสวนผสม และทำให้ผู้ปฏิบัติมีความสับสนในการให้ความหมายและวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง

ระบบไร่นาสวนผสม เป็นระบบการเกษตรที่มีกิจกรรมการผลิตหลาย ๆ กิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อการบริโภคหรือลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตที่มีความไม่แน่นอนเท่านั้น โดยมีได้มีการจัดการให้กิจกรรมการผลิตเหล่านั้นมีการผสมผสานเกื้อกูลกัน เพื่อลดต้นทุนการผลิต และคำนึงถึงสภาพแวดล้อมเหมือนเกษตรผสมผสานการทำไร่นาสวนผสมอาจมีการเกื้อกูล กันจากกิจกรรมการผลิตบ้าง แต่กลไกการเกิดขึ้นนั้นเป็นแบบ “เป็นไปเอง” มิใช่เกิดจาก “ความรู้ ความเข้าใจ” อย่างไรก็ตามไร่นาสวนผสม สามารถพัฒนาความรู้ความสามารถของเกษตรกรผู้ดำเนินการให้เป็นการดำเนินการในลักษณะ ของระบบเกษตรผสมผสานได้

ระบบเกษตรผสมผสานเป็นการจัดระบบของกิจกรรมการผลิตในไร่นา ได้แก่ พืช สัตว์ ประมง ให้มีการผสมผสานอย่างต่อเนื่องและเกื้อกูลในการผลิตซึ่งกันและกัน โดยการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่ เช่น ดิน น้ำ แสงแดดอย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุล ของสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเกิดผลในการเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติด้วย

หลักการของเกษตรแบบผสมผสานของนางสาวอัมพร มูลศรี คือ

๑. ประกอบด้วยกิจกรรมการผลิตผสมผสาน ระหว่างพืชกับพืช สัตว์กับสัตว์ หรือสัตว์กับพืช มีทั้งพืชและสัตว์อยู่บริเวณที่เดียวกัน ทั้ง ๒ ชนิด

๒. การหมุนเวียนการใช้ประโยชน์เกี่ยวกับอาหาร อากาศก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อมนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อม

๓. ใช้แรงงานคนเป็นหลัก โดยเป็นแรงงานที่มีอยู่ภายในครอบครัว ครอบครัวเกษตรกรต้องมีความใจเย็นและเข้าใจ มีความอดทนมุมานะในการทำกิจกรรมอย่าง ต่อเนื่องตลอดทั้งปี ซึ่งต่างจากที่เคยทำในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ทำเสร็จแล้วก็เสร็จเลย แต่การทำ เกษตรแบบผสมผสานต้องใช้เวลาทำกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

ระบบเกษตรผสมผสานเป็นระบบที่สามารถจะแก้ปัญหาการว่างงานของประชากรและลดความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรของเกษตรกรได้เป็นระบบที่ต้องมีการวางแผน มีการจัดการทรัพยากรการผลิตใน ระดับไร่นาสวนผสม

ด้านการวางแผนการผลิต มีพื้นที่ถือครองของตนเอง แหล่งน้ำ ซึ่งนับว่ามีความสำคัญ จะสามารถช่วยในการวางแผนในการทำเกษตร

นางสาวอัมพร มูลศรี มีความรู้และประสบการณ์ในด้านเทคโนโลยีการผลิตพืชหลายชนิด ไร่นาข้าวสวนผสม พืชไร่ ไม้ผลไม้ยืนต้น พืชผัก การปศุสัตว์ และการประมง

- มีทุนเริ่มต้นและทุนหมุนเวียนภายในสวนมีการวางแผนการดำเนินกิจกรรมที่ผสมผสานกัน เป็นไปอย่างเหมาะสม

- เป็นผู้มีความมานะอดทน ขยันขันแข็ง และมีแรงงานที่พอเพียงเหมาะสมกับกิจกรรมภายในสวน เพราะการทำการเกษตรจะเห็นผลสำเร็จได้ต้องใช้เวลาและประสบการณ์ ในการแก้ปัญหา ซึ่งจะมีอยู่ตลอดเวลา และสามารถปรับเปลี่ยนแผนได้ตลอดเวลาเพื่อให้แก้ปัญหาได้ทันเหตุการณ์

ด้านการจัดการ นางสาวอัมพร มูลศรี เป็นผู้ดำเนินการระบบเกษตรผสมผสาน

- เป็นผู้มีความสามารถจัดการวางแผนการใช้แหล่งน้ำที่มีอยู่ในการผลิตพืชชนิดต่าง ๆ การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ การปศุสัตว์และการประมง ได้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ดิน ทุน แรงงาน รวมทั้งการตลาด ซึ่งจะทำให้มีรายได้อย่างเพียงพอ อันประกอบด้วยรายได้ประจำวัน ประจำสัปดาห์ ประจำเดือน และรายได้ประจำฤดูกาล

- เป็นผู้มีความรู้ความสามารถจัดการผลิตพืชชนิดต่างๆการปลูกผักสวนครัวปศุสัตว์และการประมงได้เหมาะสมมีการหมุนเวียนนำสิ่งเหลือใช้ภายในสวนมาใช้ประโยชน์ที่ ก่อให้เกิดการสนับสนุนเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง ลดการใช้สารเคมี ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืช อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้ผลิตผล ที่ปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งจะไปสู่ระบบการเกษตรที่ยั่งยืน มีอาหารเพียงพอต่อการบริโภคภายในครัวเรือน ทำให้คุณภาพชีวิตของครอบครัวดีขึ้น

รูปแบบของระบบเกษตรผสมผสาน

นางสาวอัมพร มูลศรี

- มีระบบเกษตรผสมผสานที่ยึดกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว
- มีระบบเกษตรผสมผสานที่ยึดกิจกรรมเลี้ยงสัตว์
- มีระบบเกษตรผสมผสานที่ยึดกิจกรรมประมงเป็นหลัก

วิธีการดำเนินการ

- หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีทุกชนิด เช่น ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช ฮอร์โมน สารเคมีในอาหารสัตว์ คำนึงถึงการสงวนรักษาอินทรีย์วัตถุในดินด้วยการปลูกพืชหมุนเวียนการปลูกพืชคลุมดิน ใช้ปุ๋ยคอกปุ๋ยหมัก ใช้อินทรีย์วัตถุจากไร่นา มุ่งสร้างความแข็งแกร่งให้แก่พืชด้วยการบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์ ผลผลิตที่ได้ก็จะอยู่ในรูปปลอดสารพิษ

- ระบบการเกษตรธรรมชาติ เป็นระบบการเกษตรที่ใช้หลักการจัดระบบการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ที่ประสาน ความร่วมมือกับธรรมชาติอย่างสอดคล้องและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน งดเว้นกิจกรรมที่ไม่จำเป็นหลักใหญ่ ๆ ได้แก่ ไม่มีการ พรวนดิน ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ไม่กำจัดวัชพืช ไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ทั้งนี้จะมีการปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดิน ใช้วัสดุเศษ พืชคลุมดิน อาศัยการควบคุมโรคแมลงศัตรูด้วยกลไกการควบคุมกันเองของสิ่งมีชีวิตตาม ธรรมชาติ การปลูกพืชใน ในสภาพแวดล้อมที่มีความสมดุลทางนิเวศวิทยา

แบ่งตามประเภทของพืชสำคัญเป็นหลัก

- ระบบเกษตรผสมผสานที่มีข้าวเป็นพืชหลัก พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นที่นาทำการปลูกข้าวนาปี เป็นพืชหลักการผสม ผสานกิจกรรมเข้าไปให้เกื้อกูลอาจทำได้ทั้งในรูปแบบของพืช-พืชเช่นการปลูกพืชตระกูลถั่ว พืชผัก พืชเศรษฐกิจอื่น ๆ

- ระบบเกษตรผสมผสานที่มีไม้ผล ไม้ยืนต้น เป็นพืชหลัก การผสมผสานกิจกรรม พืช-พืช เช่น การใช้ไม้ผลต่างชนิด ปลูกแซม เช่น ในกรณีโกโก้แซมในสวนมะพร้าว การปลูกพืชตระกูลถั่วในแถวไม้ผลยืนต้น

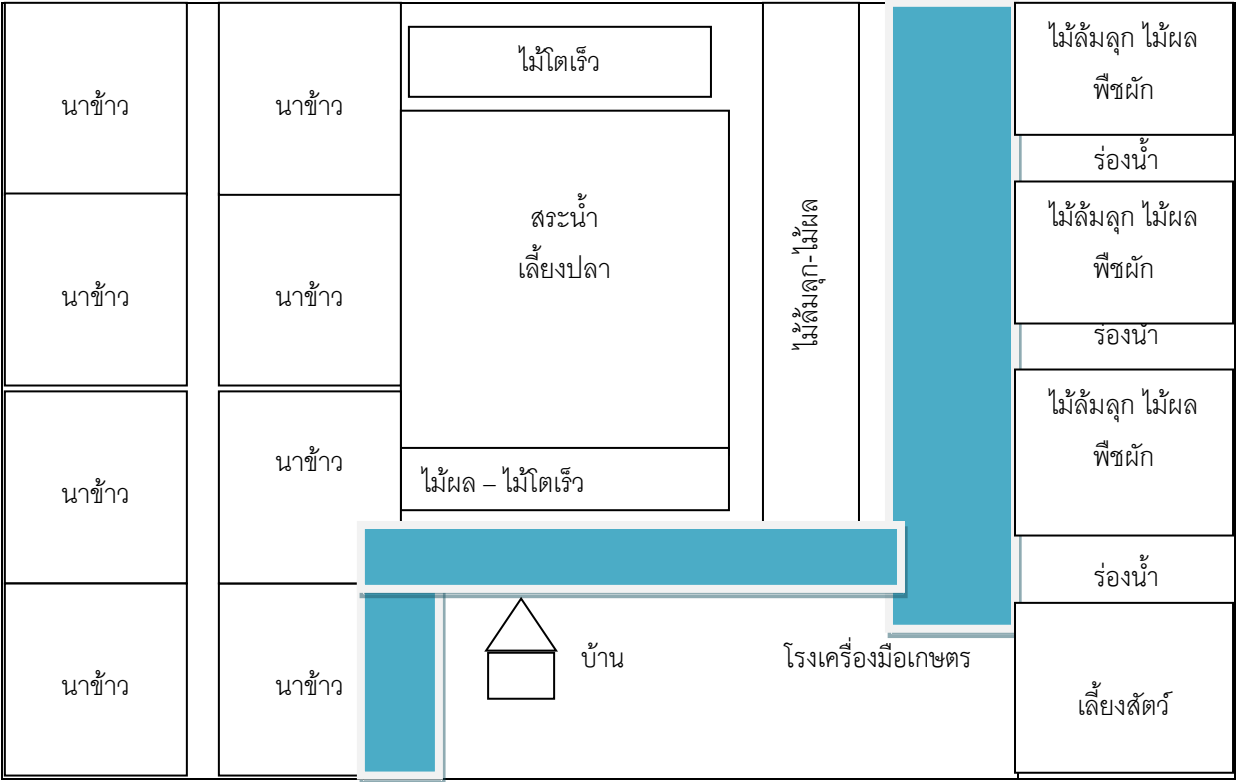
แบ่งตามลักษณะของสภาพพื้นที่เป็นตัวกำหนด

- ระบบเกษตรผสมผสานในพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นนาข้าวแบบแผนการปลูกพืชส่วนใหญ่จะเป็นข้าว อย่างเดียว ข้าว-ข้าว, ข้าว-พืชไร่เศรษฐกิจ, ข้าว-พืชผักเศรษฐกิจ, พืชผัก-ข้าว-พืชไร่, พืชไร่-ข้าว-พืชไร่

สรุป

การดำเนินการระบบเกษตรผสมผสานจะเป็นระบบการเกษตรที่ให้ผลผลิตกับเกษตรกรทั้งในด้านการมีอาหารเพียงพอแก่การบริโภค เป็นการเพิ่มงานและมีรายได้อย่างต่อเนื่อง ลดความเสี่ยงจาก จากการดำเนินกิจกรรมหลัก ลดการเคลื่อนย้ายแรงงาน สามารถใช้ทรัพยากรภายในฟาร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับปรุงสภาพแวดล้อมไม่ให้เสื่อมโทรม รักษาสมดุลของธรรมชาติไว้ แต่อย่างไรก็ตามก็ตระบบการทำสวนผสมผสานในแต่ละสภาพของท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันในด้านกิจกรรมที่จะมาดำเนินการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความวางแผนการจัดการที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ จะต้องสอดคล้องกับสภาพเงื่อนไขทางด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกรแต่ละรายซึ่งจะมีความแตกต่างกัน การดำเนินการการเกษตรแบบผสมผสานจะมีข้อได้เปรียบและข้อจำกัด

แผนผังทำเกษตรนางสาวอัมพร มูลศรี

งานด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒.๑ ด้านการเกษตรกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง/การแปรรูป/การประมง/การป่าไม้ การทำเกษตรแบบผสมผสาน

นางสาวอัมพร มุลศรี

ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม
การทำเกษตรแบบผสมผสาน